

Araştırma Makalesi - Gönderim Tarihi: 16 Eylül 2019 - Kabul Tarihi: 23 Kasım 2019

31 MART 2019 MAHALLÎ İDARELER SEÇİMİNİN SABAH VE SÖZCÜ GAZETELERİNDEKİ SUNUMUNUN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ

Levent YAYLAGÜL¹

Öz

Bu makalede, 31 Mart 2019 günü gerçekleştirilen Mahalli İdareler seçimlerine ilişkin resmi olmayan ilk sonuçların Sabah ve Sözcü gazetelerinde hangi haber çerçevelemesiyle sunulduğu karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Her iki gazetenin 1 Nisan 2019'da yayınlanan nüshalarında seçim sonuçlarına ilişkin bütün haber metinleri içerik çözümleme yöntemi ile incelenmiştir. Buna göre, her iki gazetenin farklı siyasî tercihlere ve ideolojik yönelimlere sahip oldukları görülmüştür. Bu nedenle haber çerçevelerinde siyasal ve ideolojik farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Sabah gazetesi resmi olarak seçim sonuçlarını iktidar partisinin bakış açısını meşrulaştıracak şekilde çerçevelemek; Sözcü gazetesi muhalefetin bakış açısını meşrulaştıran ve iktidarın politikalarını ve açıklamalarını eleştiren ideolojik bir haber çerçevesi kullanmıştır. Bu nedenle haberlerin açıklayıcı olmaktan ziyade yönlendirici olduğu görülmüştür. Gazeteler haber metinlerinde tarafsızlık ve denge iddia etmelerine rağmen, siyasî ve ideolojik tarafgirlik neticesinde partilerin imajları ideolojik olarak yapılandırılmaktadır. Bu en yalın halinde belli partilere taraf, diğerlerine karşı olmak şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: 31 Mart Mahalli İdareler Seçimi, İçerik Analizi, Haber Çerçeveleri.

Atıf: Yaylagül, L. (2019). "31 Mart 2019 Mahallî İdareler Seçiminin Sabah ve Sözcü Gazetelerindeki Sunumunun Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi". Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (AKİL) Aralık (32), s. 323-339

¹ Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi, e-mail:alaylagul@hotmail.com, Orcid Numarası: 000-0002-8249-204X

COMPARATIVE INVESTIGATION OF THE PRESENTATION OF LOCAL ADMINISTRATIVE ELECTIONS ON MARCH 31, 2019 in “SABAH” and “SOZCU” NEWSPAPERS

ABSTRACT

In this article, the comparative results of the informal preliminary results of Local Administration elections held on March 31, 2019 in daily Sabah and Sözcü newspapers were analyzed. In the copies of both newspapers published on April 1, 2019, all news texts related to the election results were examined with content analysis technique. According to this, both newspapers had different political preferences and ideological orientations. Therefore, there are political and ideological differences in news frames. Sabah newspaper officially framed the election results to legitimize the viewpoint of the ruling party; Sözcü used an ideological news framework that justified the opposition's point of view and criticized the policies and explanations of power. For this reason, it is seen that news is a guide rather than an explanatory. Despite the fact that newspapers claim neutrality and balance in their news texts, the images of parties are ideologically structured as a result of political and ideological bias. In the simplest form, certain newspapers appear to be adherent to some parties and against others.

Keywords: Local Administration Elections on March 31, 2019, Content Analysis, News Frames.

Giriş

31 Mart 2019 Pazar günü, Türkiye’de Mahalli İdareler Seçimi gerçekleştirilmiştir. Bu seçimle vatandaşlar kendi mahalli yöneticilerini (belediye başkanları, belediye meclis üyeleri, muhtar ve azalar) seçmek için sandık başına gitmişlerdir. Seçimlerde AK Parti, Milliyetçi Hareket Partisi ve Büyük Birlik Partisi, Cumhur İttifakı altında; ana muhalefet partisi Cumhuriyet Halk Partisi, İYİ Parti ve Saadet Partisi ise Millet İttifakı altında bazı illerde önceden belirlenmiş ortak adaylar üzerinden seçime girmişlerdir. Bazı illerde de her parti kendi adayıyla bağımsız olarak seçimlere katılmışlardır. Siyasal açıdan bir rutin olması beklenen seçimler, gerek siyasal kampanya sürecinde heyecan dozunun yüksekliği hem de seçimde ortaya çıkan sonuçlarla ilginç bir tablo ortaya koymuştur. Seçimde iktidar partisi Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Antalya, Mersin gibi önemli kentlerin yönetimini alamamıştır. Büyük şehirlerin dışında muhalefet partileri daha önce iktidar partisinin yönetiminde olan Sinop, Artvin, Ardahan, Bolu, Bilecik, Kırşehir gibi illerin belediye başkanlıklarını da almıştır.

Seçim sonuçları üzerinde 2018 yaz aylarında başlayan ve dolar kurunun yükselişi ve gıda fiyatlarındaki artışla (enflasyon) kendini gösteren ekonomik krizin de etkisi olmuştur. Seçim öncesinde siyasal gerilim ve kutuplaşma artmış ve Mahalli seçimler adeta, 2016 Nisan referandumu ile hukuki altyapısı oluşturulan ve 24 Haziran 2018’de seçimle yürürlüğe giren Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi için bir referanduma gidiliyormuş gibi sunulmuştur. Cumhur İttifakı, seçimleri beka sorunu gibi görerek siyasal seçim kampanyasını bu strateji üzerine kurmuştur ve bu kampanya sonucu Cumhur İttifakı % 51 civarında bir oy alırken Millet İttifakının oyları % 40'lara yaklaşmıştır.

Her ülkenin tarihsel ve toplumsal gerçekleri, yaşanan ekonomik, siyasal, kültürel ve düşünsel süreçlerin sonucunda oluşur. Bu oluşum sürecinde farklı tarihsel ve toplumsal referanslarla farklı siyasi partiler ortaya çıkar. Siyasi alanda birbirleriyle mücadele eden partilerin seçmenler tarafından nasıl algılanacağıın belirlenmesinde gazeteler (genel anlamda medya) tarafından inşa edilen toplumsal ve ideolojik gerçeklerin önemi büyüktür. Çünkü gazeteler haber yapış sürecinde olayları ikili karşıtlıklar (biz ve onlar gibi) içerisinde sunar. Bunun için haber yapılacak olayları kendi yayın politikalarına uyan kültürel siyasi ve ideolojik bir referans çerçevesine yerleştirirler. Bu açıdan siyasal imgeler ikili karşıtlıklar olarak çerçevesizdir. Yani gazeteler haberleri okuyucularına bir dizi imge, sembol ve olayı haber metni içinde kaynaştırarak okuyucular/izleyiciler arasında bir biz ve onlar (karşıtlar) duygusu yaratır (Kellner, 1995:19).

Bu bağlamda bu makalede, 31 Mart 2019 tarihinde gerçekleştirilen Mahalli İdareler Seçimlerinin gayri resmi sonuçlarınının 1 Nisan 2019 tarihli Sabah ve Sözcü gazetelerinde nasıl sunulduğu karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

1. Kuramsal Çerçeve

Medya, siyasal yaşamın sürdürülmesinde haber ve yorumlarıyla siyaseti destekleyen ve/veya eleştiren kurumlardandır. Genellikle siyasi haberler toplumun siyasi gündemini belirler. Siyasi parti liderleri ve parti faaliyetleri zaman ve para açısından maliyeti düşük olan önemli haber kaynaklarıdır. Okuyucular/izleyiciler siyasî haberler için medyaya bağımlıdır. Medya sunduğu siyasi haberlerle siyasî gerçekleri okurları adına inşa eden ideolojik organlardır. Siyasi olayların ve konuların medya tarafından nasıl çerçevesizlendiği, okuyucu ve izleyicilerin siyasi haberlere ilişkin algılarının biçimlendirilmesi açısından önemlidir. Okuyucular/izleyiciler genellikle haber medyasının gerçekleri yansıtarak kendi çıkarlarına hizmet ettiğini düşünme eğilimindedirler. Oysa medya siyasi haberlerde nesnel bir gerçeğin yansıtıcısı değil, haberler aracılığıyla toplumsal gerçekliği ideolojik olarak inşa eden aygıtlardır (Galtung ve Ruge, 1965: 64).

Siyasî partilerin imgelerinin gazeteler (genel anlamda medya) tarafından nasıl yapılandırıldığı, ekonomik, siyasi, kültürel, tarihsel ve toplumsal birçok faktörün etkileşimiyle oluşan karmaşık bir süreçtir. Bunun için tarihsel ve bütüncül bir bakış açısı gerekir. Medya içerikleri, genellikle içinde işledikleri toplumun mülkiyet ve iktidar ilişkilerince belirlenir. Gazetelerin siyasi haberleri sunumunda siyaset kurumuyla özellikle iktidarlara kurdukları destekleyici (ya da muhalif olma) gibi faktörler haber içeriklerinde ne gibi ideolojik sembollerin tercih edileceğini belirler.

Bu incelemede ele alınan her iki gazetenin (Sabah ve Sözcü), seçim sonucuna ilişkin haberlerde, konuya yaklaşımlarında öne çıkardıkları konularda ve kullandıkları kaynaklarla siyasi partilere yönelik tutumlarında oldukça belirgin farklar olduğu görüşünden hareket edilmiştir. Sabah gazetesinin siyasal yönelim ve ideolojik tercih olarak Cumhuriyet İttifakı'nı (Adalet ve Kalkınma Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi ve Büyük Birlik Partisi) destekleyeceği ve muhalefete (Cumhuriyet Halk Partisi, İYİ Parti ve Saadet Partisi'nden oluşan Millet İttifakı'na) karşı olumsuz bir bakış açısıyla haber metinlerini inşa edeceği; buna karşılık, Sözcü gazetesinin de muhalif olarak Millet İttifakı'nı destekleyecek tarzda haberler yapacağı düşünülmektedir. Her iki gazete de siyasal haberleri verirken kendi

ideolojik yönelimleri ve siyasi tercihlerine göre olayı haberleştirdikleri varsayılmıştır. Bu bakış açısı iktidar ya da muhalefetin olumsuz bakış açısıyla sunulmasına neden olmaktadır.

2. Haberde Çerçeveleme

Yukarıda da belirtildiği gibi haberler, gerçeklerin bir yansıması değil, ideolojik bir üründür ve endüstriyel bir yapı içerisinde üretilen toplumsal bir üründür (Shoemaker ve Reese, 1996:121). Siyasi konular ve olaylar haber yapılırken medyanın haberleri biçimlendirmek için başvurduğu yöntemlerden birisi haberi çerçevelemektir. Haber çerçeveleri bir nevi bilişsel şemalardır. Gazeteler haberde çerçeveleme yaparken, olayların anlatı akışını basitleştirerek, öncelik sırasına koymak ve haberi yapılandırmak için haber çerçevelerini kullanırlar. Çerçeveleme sayesinde haber üreticileri olayları ve sorunları tanımlarlar, olayların nedenlerini ve sonuçlarını ortaya koyarlar ve duruma ilişkin yargılamada bulunurlar (Entman, 1991:6).

Haber medyası, sosyal, politik, ekonomik ve ideolojik bir yapı içerisinde işler ve bu ortamdan etkilenecek haberleri, olayları, organize edip anlamlandırdıkları bilişsel süreçler içerisinde çerçeveleyerek sunarlar. Haber çerçeveleri günlük gerçekliği düzenler, tanımlar, sınıflandırır ve okuyucu/izleyicilerin olayları nasıl algılayacağını belirler (Tuchman, 1978:7). Haber çerçeveleri haber üreticilerinin bireysel tercihlerine göre değil, ekonomik, siyasal, toplumsal, kültürel ve ideolojik baskı ve kısıtlamaların etkisiyle oluşur (Merril ve Odell, 1983:38). Haber çerçeveleme hem gündem belirlemenin bir uzantısıdır hem de haberi ideolojik olarak inşa etme sürecinin bir parçasıdır (Goffman, 1974:103). Çerçeveleme bir haber anlatımında vurgulanan anahtar kelimeler, kavramlar, metaforlar, semboller ve resimler aracılığıyla bazı fikirlerin diğerlerine göre daha belirgin hale getirilerek ön plana çıkarılmasıdır (Entman, 1991:7). Haber kapsamı ve yorumunda tutarlı çerçeveler oluşturmak için gazeteler özellikle ideolojik bir çerçeveyi yansıtan sıfatlar ve anahtar kelimeler kullanarak haber metnini oluştururlar. Haber ve yorumlar birleştirilerek olay, çerçeve içerisinde sunulur. Çerçeveler kalıcı biliş, seçme, dışlama ve vurgu kalıplarını kullanır (Gans, 1979:63). Dil, haber sunumlarında çok önemlidir. Çünkü dil, okuyucuların/izleyicilerin çevresindeki dünyayı nasıl algıladıklarına ilişkin çerçeve olarak hizmet eder ve habere maruz kalan okuyucu/izleyiciler için anlatılan olayı ya da hikayeyi anlamlandırır.

Haber çerçeveleri olayı anlamaya çalışan insanlar için doğru görüşün ne olduğunu tanımlar. Çerçeveler okuyucuların dikkatini gerçek hikayeden metinde vurgulanan hikayeye yönlendirir. Çerçevelemede olayın bazı unsurları daha önemli diğerleri daha önemsiz olarak gösterilebilir. Haberlerdeki egemen imajlar yapılan bu tip vurgular aracılığıyla oluşturulur. Rakipler ya da karşıtlar düşmanlaştırılır. Metinde tek boyutlu bir tanımlama çerçevesi oluşturulur. Bu tip bir çerçeve, haberde yer verilen bilginin algı, organizasyon ve yorumlamasını ve bu bilgilerden ne tip çıkarımlarda bulunulacağını etkiler (Entman, 1991:9).

Çerçeveleme kavramı medyanın gündem belirlemesinin bir parçasıdır ancak sadece medyanın hangi konuları gündeme getirdiği sorunuyla ilgilenmez, bu konuları hangi bakış açısıyla ve çerçevelerle sunduğu sorunuyla ilgilenir. Medyanın ortaya koyduğu

gündem, okuyucuların/izleyicilerin konunun önemine ilişkin algılarını ve aynı zamanda belirli bir konunun ne kadar çarpıcı olduğunu etkiler. Medya gündeme getirmek için seçtiği konuları belirli bir anlam alanına yerleştirir. Böylece çerçeveleme, bir konunun haber haline getirilirken hikayenin okuyucu ve izleyicilere nasıl sunulduğu ve bu sunuş biçiminin (çerçevenin) onların tercih ve yorumlarını nasıl etkileyeceği sorununa odaklanır. Çerçeveler aracılığıyla okuyuculara verilmek istenen mesaj ve temel düşüncelerin anlamı haber üreten kurumlar tarafından düzenlenir ve yapılandırılır. Haberlere verilen yer ve ayrılan alan gazetelerin o konuya verdikleri önemi gösterir. Bu yolla bazı konular ön plana çıkarılırken bazı konuların önemi azaltılabilir. Seçtiği konularla gündemi belirleyen haber medyası, insanların ne hakkında düşüneceğini belirlerken, kullandığı çerçeve ile de onların gündeme gelen o konu hakkında nasıl düşüneceklerini belirler. Okuyucular/izleyiciler içinde yaşadıkları dünyada neler olup bittiğini haber medyasının belirlediği birincil çerçeveler aracılığıyla yorumlar (Goffman, 1974a:13).

Çerçevelemede iletilmek istenen mesajın bazı yönleri ön plana çıkarılır, vurgulanır ya da geri plana atılıp gizlenir. Bunun için haber metninde sunulan bilgiler organize edilir. Bu çerçeveler kullanılan haber dili aracılığıyla gerçekleştirilir. Bunun için belirli belirteçler kullanılır. Hikayenin yerleştirildiği bağlam ve vurgulanan unsurlar önemlidir. Konular öncelikle tematik olarak çerçeveselir. Daha sonra o temanın belli bir yönü ya da boyutu ön plana çıkarılır ve vurgulu bir şekilde belirtilir (Scheufele, 1999:105).

Gazetelerin kendi politik gündemini ve temel yayın politikalarını yansıtan haber çerçeveleri siyasi çerçevelerdir. Burada kimlerin dost, kimlerin düşman olduğu belirlenir. Haber metinleri “biz ve onlar” karşıtlığı içerisinde verilir. Burada öteki olarak konumlandırılan düşman ya da düşmanların olumsuz şekilde haberleştirilmesi söz konusudur. Çarpıtma ve yanlış yönlendirmeyi içeren olumsuz imajlar çizilir (Terörle işbirliği, din düşmanı, gayri milli gibi).

İdeolojik çerçeve ise, ideolojik, kültürel ve toplumsal değerlerin birleşmesiyle oluşur. Bu çerçeve genellikle egemen ideolojik referanslara göre oluşur ve kapitalist ideolojiye yaslanır. Serbest piyasa ekonomisi ve parlamenter demokrasiyi, özel mülkiyet düzenini, hukuk düzeni, düşünce ve ifade özgürlüğüne dayana liberal anlayışı meşrulaştıran başat ideolojik çerçeveden haberlerin yapılandırılmasıdır. Haber metinlerinde kullanılan ideolojik çerçeve, nesnellik anlayışını baskılar. Haber değerinin yerini ideolojik tercihler alır. Haber metinleri, temsil edilen olguların ötesinde ideolojik tanımlar ve etiketlerle düzenlenir.

3. Yöntem

Bu makalede, 31 Mart 2019 Pazar günü gerçekleştirilen Mahalli İdareler Seçimi sonuçlarının farklı siyasi tercihlere ve ideolojik yönelimlere sahip olan Sabah ve Sözcü gazetelerinde nasıl sunulduğu incelenmiştir. Adı geçen iki gazeteden alınan haber örneklerine dayanarak haber çerçevelerini ortaya çıkarabilmek için nicel ve nitel içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. Her iki gazetenin aynı konuyu sunarken haber çerçevelerinde nasıl bir farklılık bulunduğu karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

İletişim araştırmalarında çok yaygın bir şekilde kullanılan içerik analizi tekniği, iletişimin

açık içeriğinin nesnel, sistematik ve nicel olarak açıklanmasında kullanılan bir veri toplama tekniğidir. Özellikle nicel içerik analizi haber metinlerinde yer alan konu, tema ve yaklaşımların (olumlu, olumsuz, nötr gibi), ortaya çıkarılmasına imkân veren bir araştırma tekniğidir (Berelson, 1952:13). Nitel içerik analizi ise haber çerçevelerinin tespit edilmesini sağlar. Adı geçen iki gazete bağlamında ideolojik çerçevedeki farklılıkları ortaya çıkarmadaki en uygun veri toplama tekniği içerik analizidir. Analiz birimi olarak belli bir sıklıkta tekrar edilen kelime, kavram, isim, terim, cümle, paragraf, tema ve karakterlerle metinlerin tamamı baz alınmıştır. İçerik analizi tekniği kullanılarak metinlerin temaları ortaya çıkarılmış; metinlerde kullanılan ve belli bir sıklıkta tekrar edilen anahtar kelimelerden oluşan bir indeks belirlenmiş; metin içeriğinde yer alan siyasal partilere ve liderlere yönelik kullanılan tanımlayıcı/betimleyici özellikler tespit edilmiştir. Bu şekilde her iki gazetenin haberleri sunuştaki yaklaşımlarındaki farklılıklar tespit edilmiş ve her iki gazetede sunulan haberler aracılığıyla okuyuculara sunulan egemen mesajlar belirlenmiştir. Haberleri nitel açıdan analiz edebilmek için ise çerçeveleme analizi yapılmıştır. Haber metinlerinde sıklıkla kullanılan başat çerçeveyi belirlemek için kullanılan bu teknikle haberlerin konusunu oluşturan Mahalli İdareler seçiminin hangi yönlerinin seçilerek ön plana çıkarıldığı, konu ve sorunların nasıl tanımlandığı, hangi nedensellik ilişkilerine vurgu yapıldığı, hangi ahlaki değerlendirmelerde bulunduğu ve ne gibi önerilerde bulunduğu ortaya çıkarılmıştır.

Buradaki haberler sadece 31 Mart Mahalli Seçimlerine ilişkin haberleri içeren yazı ve görsellerle sınırlıdır. Nicel içerik analizi tekniği ile her bir gazetenin 31 Mart 2019 Mahalli İdareler seçimlerinin sonuçlarına yönelik kaçar tane haber yaptıkları, haberlere ne kadar yazılı ve görsel alan ayırdıkları, belirli isim, terim ve kavramların hangi sıklıkta tekrar edildiğini tespit etmek amacıyla kullanılırken, nitel içerik analizi aracılığıyla haber dilinde kullanılan siyasi ve ideolojik çerçeveler ortaya çıkarılmıştır.

4. Evren ve Örneklem

Bu incelemenin evrenini Türkiye'deki ulusal yazılı basın oluşturmaktadır. Amaçlı örneklem çerçevesinde örnek olarak Sabah ve Sözcü gazeteleri seçilmiştir. Burada her iki gazetenin farklı siyasal yönelimlere ve ideolojik tercihlere sahip olması ve tirajları baz alınmıştır. Her iki gazete de kendi amaç ve yönelimleri çerçevesinde gündem belirleyebilecek şekilde siyasal alanda belli bir etki gücüne sahip popüler kitle gazeteleridir. Burada amaçlı örneklem tekniğinden faydalanılmıştır. 31 Mart Mahalli İdareler seçimlerinin sonuçlarının yer aldığı 1 Nisan 2019 tarihinde çıkan Sabah ve Sözcü gazetelerindeki seçim sonuçlarına ilişkin bütün haberler incelenmiştir.

5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu makalede, 31 Mart 2019 tarihinde gerçekleştirilen Mahalli İdareler Seçimlerinin gayri resmi sonuçlarının ortaya çıktığı 1 Nisan 2019 tarihinde yer alan haberlerin yer aldığı Sabah ve Sözcü gazetelerinde seçim sonuçlarının hangi çerçevelemeyle sunuldukları analiz edilmiştir. Konu ve içerik olarak sadece seçim sonuçlarına ilişkin haberler değerlendirilmiş; farklı siyasi ve ideolojik yönelimlere sahip iki gazetenin sadece bir günlük haberleri ile sınırlandırılmıştır. Bu açıdan sadece bir konuda (seçim)

ve iki gazetede (Sabah ve Sözcü) ve bir günlük (1 Nisan 2019) haberlerin incelenmesi bu araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır ve bu durum araştırmanın bulgularının genelleştirilmesini sınırlayan en temel etmendir. Yine de bu araştırmadaki konu, tema ve zaman çeşitliliğinin sınırlı olmasına rağmen, bu inceleme 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçiminin farklı siyasi tercihlere ve ideolojik yönelimlere sahip gazetelerde hangi çerçevelerde sunulduğuna dair somut bilgiler ortaya koymaktadır.

6. Araştırmanın Bulguları

6.1. Nicel Bulgular

6.1.a. Gazetelerde Çıkan Mahalli İdareler Seçimine İlişkin Haber Sayısı

Tablo-1: 1Nisan 2019 Tarihinde Mahalli İdareler Seçimine İlişkin Gazetelerde Yer Alan Haber Sayıları

GAZETELER	HABER SAYISI
Sabah	18
Sözcü	17

1 Nisan 2019 tarihinde Mahalli İdareler Seçimine ilişkin Sabah ve Sözcü gazetelerinde yer alan haber sayılarına bakıldığında 18 haber ile en çok haberi Sabah gazetesinin yaptığı görülmektedir. Sözcü'nün 17 haber ile Sabah gazetesini izlediği görülmüştür. Buna göre, incelenen her iki gazetenin de 31 Mart Mahalli idareler seçimine haber olarak yer verdikleri, yaklaşık olarak birbirlerine yakın sayılarda haber yaptıkları görülmüştür. Konuya ilişkin sayı olarak habere daha çok yer verilmesi gazetelerin olaya verdikleri önemin göstergesidir. Olaya daha çok yer vermek olaya önem atfederken, daha az yer vermek olayın önemsizleştirilmesi anlamına gelmektedir. Bu açıdan incelenen her iki gazetenin de olaya siyasi açıdan önem verdikleri ve sayı olarak birbirine yakın sayıda haber yaptıkları görülmüştür. Ancak 31 Mart Mahalli İdareler seçimlerinin adı geçen gazetelerde nasıl sunulduğunun incelenmeden tek başına haber sayılarına bakmak yanıltıcı olabilir. Yine de gazetelerin haber ve resim alanına ayırdıkları alanların büyüklüğü gazetelerin olaya bakışlarını ortaya çıkarmada önemli bir unsurdur.

6.1.b. Gazetelerde Çıkan Mahalli İdareler Seçim Sonuçlarına İlişkin Haberlerin Yazı ve Resim Alanları

Tablo-2: 1Nisan 2019 Tarihinde Gazetelerin Mahalli İdareler Seçimine İlişkin Haberlere Ayırdıkları Yazı ve Resim Alanları

GAZETELER	YAZI ALANI	RESİM ALANI	TOPLAM ALAN
Sabah	9.479 cm ²	4.183 cm ²	13.662 cm ²
Sözcü	10.855 cm ²	3.259 cm ²	14.114 cm ²

İncelenen gazeteler, 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçimine ilişkin haber yaparken resim ve yazılardan oluşan alanları kullanmışlardır. Resim alanlarının dağılımına bakıldığında 4.183 cm² ile haberlerde en çok resim alanı olarak Sabah gazetesinin olaya yer ayırdığı görülmektedir. Bu gazeteyi sırayla 3.259 cm² ile Sözcü gazetesi izle-

mektedir. Buna göre ideolojik olarak eleştirel konumda yer alan Sözcü gazetesinin haberi görsel olarak destekleyen materyale daha az yer verdiği, ideolojik olarak ana-akım olan ve hükümeti destekleyen Sabah gazetesinin seçime ilişkin haberleri desteklemek için daha çok görsel materyallere yer verdiği görülmektedir. Yazı alanlarının dağılımına bakıldığında en çok yazı alanına 10.855 cm² ile Sözcü gazetesinin yer verdiği görülmektedir. Sözcü gazetesini 9479 cm² ile Sabah gazetesi izlemektedir. Yine daha çok fikir gazeteciliği yapan ve eleştirel konumda yer alan Sözcü gazetesinin yazılı alana daha çok yer verdiği görülmektedir.

Gazetelerin resim ve yazı alanına yani toplamda habere ayırdıkları alanlara bakıldığında 14.114 cm² ile Sözcü gazetesinin başta geldiği görülmektedir. Sözcü'yü 13.662 cm² ile Sabah izlediği görülmektedir. Yazı ve resim alanı olarak gazetelerin olaya ayırdıkları haber alanına bakıldığında yine Sözcü'nün toplamda konuya daha geniş yer verdiği görülmektedir. Buna göre Sözcü gazetesinin toplamda Sabah gazetesine göre olaya daha çok yer verdiği ve olayı daha önemli gördüğü söylenebilir.

İncelenen her iki gazete de seçimi haber haline getirirken yazı ve resimlerden faydalanmıştır. Bu resimler daha çok oy verme ve seçime ilişkin açıklamalarda bulunma sırasında çekilen fotoğraflardan oluşmaktadır. Resim alanları yazılı materyallere görsel kanıt olarak inandırıcılık sağlamaktadır (Van Dijk, 1988a:115).

Kullanılan kelimelerin sıklığı da gazetelerin hangi isim, terim ve kavramları daha çok kullandığını gösterir ve böylece gazetelerin ideolojik yönelimlerinin anlaşılmasına imkan sağlar.

6.1.c. 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçim Sonuçlarına İlişkin Haberlerde Tekrarlanan Kelimeler ve Sıklıkları

Tablo-3: 1 Nisan 2019 Tarihinde Gazetelerin Mahalli İdareler Seçimine İlişkin Haberlerde En Çok Tekrarlanan Kelimeler ve Sıklıkları

GAZETELER	Tekrarlanan Kelimeler ve Sıklık Sayıları
Sabah	AK Parti (73); Oy (72); 31 Mart Belediye Başkanlığı Seçimi (60);Cumhur İttifakı (35);Sandık (29); Başkan Erdoğan (26); MHP (25); Kazanmak (25); HDP (24); CHP (20); Zafer (14); Terör (13) ;Aday (12); Demokrasi (12); Seçmen (11); Yerel Seçim (10); Örgüt (10); Millet (9); Bahçeli (8); Binali Yıldırım (7); İYİ Parti (6); Beka (6); Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi (5); Vatandaşlık Görevi (5); Saadet Partisi (5); FETÖ (5); Türk Milleti (4); PKK (4) ;Karamollaoğlu (4); Ekonomi (4); Kirli Cephe (3); Kirli İttifak (3); Millet İttifakı (3); Türkiye (3); Berat Albayrak (3); Zillet (3); ; İstihdam (3); Kemal Kılıçdaroğlu (2); Meral Akşener (1);
Sözcü	AKP (350); CHP (244); MHP (121); SP (110); İYİ Parti (58); Kemal Kılıçdaroğlu (37);HDP (33); Oy (27); Seçim (21); Ekrem İmamoğlu (17); Manipülasyon (14); Mansur Yavaş (14); Zafer (14); Sandık (13); Baskı (13); Mehmet Fatih Maçoğlu (10); AA (9); Recep Tayyip Erdoğan (8); YSK (8); Temel Karamollaoğlu (7); TKP (7); Meral Akşener (6); Binali Yıldırım (5); Cumhur İttifakı (4); Devlet Bahçeli (4); Millet İttifakı (4);

31 Mart Mahalli İdareler seçimleri konusunda yapılan gazete haberlerine bakıldığında haber metinlerinde en sık tekrarlanan kelimelerin çoğunun ortak olduğu görülür. Ey-

lemin aktörleri, mekan ve zaman ortaklıkları, hükümet ve devlet yetkilileri, siyasi parti başkanları, üyeleri ve temsilcileri, bürokratlar, belediye başkan adayları ve yaşanan olaylara ve yapılan açıklamalara ilişkin kelime, isim ve kavramlar birbirine benzetilmektedir. Ancak haber metinlerinin ideolojik olan doğalarının ortaya çıkarılmasında tek başına kelimeler ve kavramlar yeterli değildir. Bunların hangi tarihsel ve toplumsal bağlam altında ve hangi sıra ile nasıl bir içerik ve anlam yaratılmak için bir araya getirildiği önemlidir. Ancak ortak kelimelerin dışında kalan pek çok kelime gazetelerin ideolojik bakış açısı konusunda ipuçları vermektedir.

Örneğin, ana akım Sabah gazetesi, kelime seçiminde hükümetin bakış açısını onaylayan ve muhalifleri değersizleştirici ve toplumun gözünde gayri meşru ilan edebilecek kelime ve kavramlara yer vermiştir. Sabah gazetesi, Beka (6), FETÖ (5), Kırli Cephe (3), Kırli İttifak (3), Örgüt (10), PKK (4), Terör (13) Zillet (3), gibi kelime ve kavramları kullanmıştır. Gazete bu kelimelerle muhalefeti yasadışı örgütlerle, derin yapılarla ilişkilendirerek, gayrimeşru gruplar olarak kodlanmasını sağlayarak hükümetin bakış açısını topluma yaymaya çalışmaktadır. Buna karşılık Sözcü gazetesinde, 31 Mart 2019 Mahalli İdareler seçimlerini haberleştirirken kendi ideolojik duruşlarına uygun bir şekilde kelimeler seçmişlerdir. Bu kelimeler sayesinde hükümetin seçimlerde muhalefete Baskı (13) yaptığı, AA (9) ve YSK (8) eliyle seçimleri Manipüle (14) ettiği buna rağmen muhalefetin Zafer (14) kazandığı vurgulanırken muhalif partiler olumlu kavramlarla kodlanmıştır.

Haber medyası toplumsal bir gerçekliği yansıtmaz, ona ilişkin ideolojik bir metin inşa eder. Bu inşanın araçları da kullanılan dil ve dilin yapı taşları olan kelimelerdir (Hall, 1999: 216). İdeoloji bu şekilde dil aracılığıyla inşa edilir ve onun aracılığıyla işler. Gazeteler kullandıkları kelimeler aracılığıyla okuyucunun algı ve yorumlama çerçevesini etkiler. Seçilen kelimeler, okuyucunun düşünme tarzını biçimlendirir. Aynı kelimeler hiçbir zaman farklı ideolojik yönelimlere sahip gazete ve okuyucuları için aynı anlama gelmez. Çünkü belirli ideolojiler bazı terim ve kavramlara olumlu, bazılarına da olumsuz anlamlar yükleyerek kendi çerçevelerini inşa ederler. Böylece medya hem gündem yaratarak okuyucuların ne hakkında düşüneceklerini hem de seçilen kelime ve kavramlarla nasıl düşüneceklerini belirlemeye çalışır (Blumler, 1983: 172).

6.2. Nitel Bulgular (Haber Çerçevesi)

6.2.a. Haber Başlıkları

Tablo-4: 1 Nisan 2019 Tarihinde Gazetelerin Mahalli İdareler Seçimine İlişkin Haberlerde Kullandıkları Haber Başlıklarından Örnekler

GAZETELER	HABER BAŞLIKLARI
Sabah	• Erdoğan'ın 15. Zaferi • Cumhurbaşkanlığı Zaferi • Türkiye Bekasına Sahip Çıktı
Sözcü	• Ankara 25 Yıl Sonra CHP'ye geçti • CHP Sahillerden Anadolu'ya girdi

Haber başlıkları, büyük puntolarıyla okuyucuların dikkatini çeken önemli bir haber unsurudur. Haber başlıkları bir yandan olaya ilişkin temel bilgileri verirken bir yandan da kısa ve vurucu kavramlarla okuyucuların dikkatini çeker. Haber başlıkları haberin özeti niteliğindedir ve genellikle kim, ne, nerede, ne zaman, nasıl ve niçin sorularının bir kısmına kısaca yer verir. En ideali bu soruların cevaplarının hepsinin haber başlıklarında yer almasıdır. Ancak başlıklar her zaman haberi oluşturan olayın bütün unsurlarına yer veremez. Başlıkta genellikle haberin ana teması yer alır. Haber başlığı olayı haber yapan gazetelerin ideolojik yönelimi konusunda ipucu verir ve okuyucu[lar] ilk karşılaştıkları haber başlıkları aracılığıyla ideolojik bir inşa olan haber metninin içine çekilir. Bu açıdan haber metinleri bir ideolojik önermeler bütünüdür ve bu bütünün ilk ve temel unsuru haber başlıklarıdır (Van Dijk, 1988a:74). Haber başlığında habere konu olan olayla ilgili genel bir ideolojik önerme oluşturulur. Haber başlığı olayın tamamını okuyucuya sunmasa da belirli bir düzeyde bilgi içeren ideolojik inşa sürecinin ilk adımını oluşturur. Buna göre haber başlıkları kişi, zaman ve mekan bağlamında gerçek bir olaya dayalı olarak ideolojik bir anlam inşasının temel yapı taşlarıdır.

31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçimine ilişkin gazetelerin başlıklarına bakıldığında ana-akım Sabah gazetesi, “Erdoğan’ın 15. Zaferi”, “Cumhurun Zaferi” ve “Türkiye Bekasına Sahip Çıktı” şeklindedir. Bu başlıklarla haber Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın ve Cumhur ittifakının zaferi olarak çerçevelenmektedir. Böylece AK Parti lehine pozitif bir söylemin ilk adımını attıkları görülmektedir. AK Partinin kazanmasının milletin bekasıyla ilişkili olduğu vurgulanmaktadır.

Buna karşılık, muhalif sözcü gazetesi ise, “Ankara 25 Yıl Sonra CHP’ye geçti” ve “CHP Sahillerden Anadolu’ya girdi” şeklinde attığı başlıklarla konuyu CHP ve Millet İttifakının başarıları üzerine temellendiren bir çerçevelenmeyi tercih etmiştir. Bu başlıklara göre gazetelerin, kullandıkları başlıklarla kendi ideolojik yönelimlerini açıkça ortaya koydukları görülmektedir. Sabah, gazetesi hükümetin yanında ve CHP ve Millet İttifakına karşı; buna karşılık Sözcü gazetesinin ideolojik olarak hükümet karşıtı CHP ve Millet İttifakının yanında konumlandıkları görülmüştür. İncelenen her iki gazetenin haber başlıklarını oluştururken 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçimlerine ilişkin bir özet sundukları, bütünsel bir yaklaşım yerine, haberin bir parçası olarak, başlıklarda bilgiyi eksilterek sundukları ve bu eksik bilgiyi gerçeğin tamamıymış gibi yansıttıkları görülmektedir.

6.2.b. Haber Spotları

Tablo-5: 1Nisan 2019 Tarihinde Gazetelerin Mahalli İdareler Seçimine İlişkin Haberlerde Kullandıkları Haber Spotlarından Örnekler

GAZETELER	HABER SPOTLARI
Sabah	• Girdiği tüm seçimleri kazandı • Cumhurbaşkanlığı sistemine güvenoyu • Cumhur ittifakı hedefine ulaştı
Sözcü	• Vatandaş bu seçimde iktidarın kulağını çekti • AKP’nin Oy Deposu Kalelerini Mutfak Vurdu • Dengeler değişti

Haber spotları, haberin bir tür özeti olsa da haber başlıklarına göre okuyucuya olaya ilişkin daha çok bilgi verirler. Okuyucuyu haber metninin içine çeken haber spotları olaya ilişkin daha detaylı bilgilere geçişe yardım eder. 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçimlerine ilişkin haberlerin spotlarına bakıldığında Sabah gazetesinin, “Girdiği tüm seçimleri kazandı”, “Cumhurbaşkanlığı sistemine güvenoyu” ve “Cumhur ittifakı hedefine ulaştı”, şeklindeki spotlarıyla sunarak AK Parti ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan liderliğindeki Cumhur ittifakının başarısına ve kazanmasına vurgu yaparak haber spotlarını çerçevelediği; Ankara, İstanbul ve İzmir başta olmak üzere büyük kentlerde seçimler kaybedilmesine rağmen kazanmaya ve başarıya vurgu yaptığı görülmektedir. Sözcü gazetesinin ise, “Vatandaş bu seçimde iktidarın kulağını çekti”, “AKP’nin Oy Deposu Kalelerini Mutfak Vurdu” ve “Dengeler değişti” şeklinde spotlar oluşturarak AK Parti’nin seçimlerdeki başarısızlığına vurgu yaptığı görülmektedir.

Buna göre, Sabah gazetesinin kullandığı spotlarla seçim sonuçlarını hükümetin bakış açısıyla; buna karşılık Sözcü gazetesinin ise seçim sonuçlarını sunarken hükümetin bakış açısına karşı haber spotları oluşturdukları görülmektedir. İncelenen gazetelerin temel ideolojik yönelimlerinin haber spotlarına da yansdığı söylenebilir. Haber spotları, gazetelerin temel çerçevelerini oluşturmada önemlidir. Sabah gazetesinin hükümetin politikalarını; Sözcü gazetesinin ise muhalefetin bakış açısını meşrulaştıracak tarzda haber spotları kullanarak haberleri çerçeveledikleri görülmektedir.

Haber spotları, haber başlıkları ve haber girişi arasında bir geçiş aşamasıdır. Spotları haber metinleri izler ve haber metinlerinin ilk cümleleri de haberin ideolojik olarak inşasında önemli bir haber unsurudur.

6.2.c. Giriş Cümleleri

Tablo-6: 1Nisan 2019 Tarihinde Gazetelerin Mahalli İdareler Seçimine İlişkin Haberlerde Yer Alan Giriş Cümlelerinden Örnekler

GAZETELER	GİRİŞ CÜMLELERİ
Sabah	• Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 1994’ten beri girdiği 15 seçimi de rekor kırarak kazandı. • Bu seçimin birinci partisi AK Parti’dir • 31 Mart yerel seçimlerinde AK Parti ve MHP’nin oluşturduğu Cumhur İttifakı, Karadeniz, İç Anadolu ve Marmara Bölgesi’nde büyük başarı elde etti
Sözcü	• CHP, İYİ Parti’nin desteğiyle Hatay’dan Tekirdağ’a kadar tüm Akdeniz ve Ege kıyısındaki kentlerde seçimi kazandı. • AKP’nin kalesi sayılan Bolu, Bilecik ve Kırşehir’de yarışı CHP önde bitirdi. • Sandığın iktidara mesajı “Ekonomi ve mutfak” oldu.

Haber çerçevelerinin oluşturulmasında ve ideolojik inşa sürecinde önemli unsurlardan birisi de giriş cümleleridir. Giriş cümlelerinde her bir gazete kendi ideolojik yaklaşımlarını destekleyen argümanlar sunar. Bu açıdan giriş cümleleri daha sonra sunulacak gerekçeler için ideolojik dayanak olur. Giriş cümleleri gazetelerin ideolojik temelini oluşturduğundan, okuyucuların da olayı bu gerekçelerle anlamlandırmalarını

sağlayacağı için önemlidir (Özer, 2000:84). Haber girişleri habere konu olan olayın (31 Mart Mahalli İdareler Seçimlerinin) bir özetini, haberin temasını ve haberi yapan gazetenin olaya ideolojik olarak nasıl baktığının ipuçlarını sunar. 31 Mart 2019'daki Mahalli İdareler Seçimlerini haber yapan gazetelerin giriş cümlelerine bakıldığında, *Sabah* gazetesinin, "Cumhurbaşkanı **Recep Tayyip Erdoğan** 1994'ten beri girdiği 15 seçimi de rekor kırarak **kazandı**". "Bu seçimin **birinci partisi AK Parti'dir**" ve "31 Mart yerel seçimlerinde **AK Parti ve MHP'nin** oluşturduğu **Cumhur İttifakı**, Karadeniz, İç Anadolu ve Marmara Bölgesi'nde **büyük başarı elde etti**" şeklindeki haber başlıklarıyla Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve AK Parti'nin kazanmasına, AK Parti'nin seçimlerden birinci çıkmasına ve **Cumhur İttifakı'nın başarısını ön plana çıkararak** bir çerçeveleme yaptıkları görülmektedir. Böylece 31 Mart Mahalli İdareler seçim sonuçlarına pozitif bir anlam yükleyerek iktidarın gücüne vurgu yapmaktadır.

Buna karşılık, *Sözcü* gazetesinin giriş cümlelerinde, "**CHP, İYİ Parti'nin** desteğiyle Hatay'dan Tekirdağ'a kadar tüm Akdeniz ve Ege kıyısındaki kentlerde **seçimi kazandı**". AKP'nin kalesi sayılan Bolu, Bilecik ve Kırşehir'de **yarışı CHP önde bitirdi**. "Sandığın iktidara mesajı 'ekonomi ve mutfak' oldu" şeklindeki haber çerçeveleri ile CHP ve İyi Parti'nin oluşturduğu Millet İttifakı'nın başarısına vurgu yaparak, seçimi, asıl muhalefetin kazandığını ekonomideki kötü gidiş nedeniyle seçmenlerin iktidarı cezalandırdığına vurgu yapmaktadır.

Haber girişlerinde de *Sabah* gazetesinin seçim sonuçlarını hükümetin bakış açısıyla ve onun argümanlarını destekleyecek tarzda; *Sözcü* gazetesinin ise, muhalefeti meşrulaştıracak argümanları ön plana çıkararak haber metinlerinin giriş cümlelerinde çerçeve oluşturdukları anlaşılmaktadır.

6.2.d. Fotoğraf Altı Yazıları / Kanıtlar ve Tanıklar

Tablo-7: 1Nisan 2019 Tarihinde Gazetelerin Mahalli İdareler Seçimine İlişkin Haberlerde Kullandıkları Resim Altı Yazılardan Örnekler

GAZETELER	FOTOĞRAF ALTI YAZILAR
Sabah	•Bahçeli: Yenikapı ruhu yoluna kararlılıkla devam edecek •Şırnaklı seçmenler AK Parti zaferini böyle kutladı.
Sözcü	• Kılıçdaroğlu seçim değerlendirmesini genel merkezde yaptı. • İYİ Parti lideri Meral Akşener, "Milli irade iktidar partilerini uyarmıştır" dedi.

Haber metinlerinde kullanılan retorik, haberlere inandırıcılık katarak okuyucu açısından gerçeklik duygusu yaratır. Okuyucu için, olaya ilişkin zaman, mekan, kişiler, fotoğraflar, tarih ve tarifler kanıt olarak kullanılır. Haber metinleri oluşturulurken gazeteler genellikle haber yaptıkları olayı konuyu izlemesi için muhabir görevlendirirler. Muhabirler haber yapacakları olayı izler, izlenimlerini kanıtlamak için fotoğraflar çeker ve olayın tanıklarının görüşlerine başvurur. Bu açıdan haber yapan muhabir olayın ilk tanığıdır. Muhabir tarafından kullanılan kamera ve çekilen haber fotoğrafları da olayın tanıkları arasındadır. Ayrıca bir diğer tanık kategorisi de haber bağlamında görüşlerine başvurulan tanıklardır (Van Dijk, 1988). Bu açıdan incelenen her iki gazetenin de 31

Mart 2019 Mahalli İdareler Seçimleri'ni izlemek için muhabir görevlendirdikleri, muhabirlerin kendi izlenimleri doğrultusunda haber yaparken fotoğraflar kullandığı ve kendi ideolojik yönelimlerine uygun bir şekilde habere inandırıcılık kazandırmak için tanıkların görüş ve düşüncelerine yer verdikleri görülmüştür.

Özellikle fotoğraflar ve fotoğraf altı yazılar, habere inandırıcılık katan unsurlardır. Onun için 31 Mart Mahalli İdareler Seçimlerine ilişkin haber yapan ve bu araştırma kapsamında incelenen her iki gazetenin de yoğun bir şekilde haber metinlerinin yanında fotoğraf kullandıkları ve bu fotoğraflara ilişkin alt yazılara yer verdikleri ortaya çıkmıştır. Bu açıdan haber metinlerinin yardımcı unsurlarından olan fotoğraflar ve fotoğraf altı yazıları haber retorikini ve egemen ideolojinin oluşmasına katkıda bulunan temel etmenlerdendir (Van Dijk, 1988).

Gazete haber metinleri genellikle yazılı ve görsel materyallerden oluşur. Yazılı metinlerde anlatılanlar genellikle fotoğraflarla desteklenir. Böylece haber çerçevelerinin oluşumunda yazılı ve görsel materyaller birbirlerini destekleyerek gazetenin ilgili haber konusundaki temel argümanlarına katkıda bulunur. 31Mart 2019 Mahalli İdareler Seçimlerine ilişkin haberlerin yer aldığı Sabah gazetesinin, "Bahçeli: Yenikapı ruhu yoluna kararlılıkla devam edecek" ve "Şırnaklı seçmenler AK Parti zaferini böyle kutladı" şeklindeki fotoğraf altı yazılarıyla iktidar yanlısı bir çerçeveleme oluşturmaya çalıştığı; buna karşılık Sözcü gazetesinin, "Kılıçdaroğlu seçim değerlendirmesini genel merkezde yaptı ve "İYİ Parti lideri Meral Akşener, "Milli irade iktidar partilerini uyarmıştır" dedi şeklindeki fotoğraf altı yazılarıyla muhalif blokun lehine bir haber çerçevelemesi yaptığı görülmüştür.

Buna göre, Sabah gazetesinin AK Parti iktidarının argümanlarına uygun şekilde fotoğraf ve fotoğraf altı yazı ve açıklamalara yer vererek iktidarın olaylara ilişkin resmî tanımlama ve açıklamalarını veri olarak kabul ettiği ve böylece ikincil tanımlayıcı konumunda kalarak egemen ideolojiyi inşa edecek tarzda çerçeve yaptıkları görülmektedir. Bunu yaparken adı geçen gazete, halkın temsilcisi olduğunu ve seçimle iş başına gelen hükümeti destekleyerek adeta kamuoyunun sesiymiş gibi davranarak mevcut iktidar ilişkilerini yeniden üretecek şekilde (Woollacott, 1982:109) fotoğraf altı yazılarının egemen ideolojiyi destekleyici bir şekilde çerçeve oluşturulmasını sağlamıştır. Böylece Sabah gazetesi hükümetin çıkarına olacak şekilde sunulacak enformasyon konusunda iktidar seçkinlerinin lehine olan enformasyonu (Van Dijk, 1999:345) fotoğraf altı yazılarla oluşturduğu ve muhalefetin büyük şehirlerde elde ettiği seçim başarısını görmezden geldiği söylenebilir.

6.2.e. Tarafların Sunumu

Tablo-8: 1Nisan 2019 Tarihinde Gazetelerin Mahalli İdareler Seçimine İlişkin Haberlerde Tarafların Sunumundan Örnekler

GAZETELER	TARAFLARIN SUNUMU
Sabah	• Fetö tutuklularının tercihi CHP oldu. • Seçimin kaybedeni ise terör örgütlerinin yanı sıra tüm Türkiye düşmanlarını da arkasına alan CHP ve İYİ Parti'den oluşan, terör örgütü PKK'nın uzantısı HDP destekli Zillet ittifakı oldu. • Terör örgütü PKK'nın siyasi uzantısı HDP...

Sözcü	• Mansur Yavaş, “Bugünden itibaren Ankara’da belediyecilikte adaletin baş üstünde taşınacağı ehliyet ve liyakât dönemi başlamıştır...” dedi. • Kemal Kılıçdaroğlu, “Bütün baskılara, iftira kampanyalarına rağmen halk demokrasiden yana tavrını koydu”. • 17 yıllık AKP iktidarının önemli illeri kaybetme nedeni hayat pahalılığı,...soğan kuyrukları, 4 milyonu aşan işsizlik olarak yorumlandı.

31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçimlerini haber yapan gazetelerin olayların taraflarını nasıl sunduğuna bakıldığında, *Sabah* gazetesinin, “Fetö tutuklularının tercihi CHP oldu”, “Seçimin kaybedeni ise terör örgütlerinin yanı sıra tüm Türkiye düşmanlarını da arkasına alan CHP ve İYİ Parti’den oluşan, terör örgütü PKK’nın uzantısı HDP destekli Zillet ittifakı oldu”. “Terör örgütü PKK’nın siyasi uzantısı HDP...” şeklindeki ifadelerle Millet ittifakının FETÖ ve PKK terör örgütü tarafından desteklendiğini vurgulayarak bu bloka dahil olan partilerin elde ettiği seçim başarısını değersizleştiren ve suçla ilişkilendiren bir haber çerçevesi kullandığı görülmektedir. Buna karşılık Sözcü gazetesinin kullandığı, Mansur Yavaş, “Bugünden itibaren Ankara’da belediyecilikte **adaletin** baş üstünde taşınacağı **ehliyet** ve **liyakât** dönemi başlamıştır...” dedi; Kemal Kılıçdaroğlu, “Bütün **baskılara**, **iftira** kampanyalarına rağmen halk demokrasiden yana tavrını koydu”; “17 yıllık AKP iktidarının önemli illeri kaybetme nedeni hayat pahalılığı,...soğan kuyrukları, 4 milyonu aşan işsizlik olarak yorumlandı” şeklindeki ifadelerde AK Parti hükümeti zamanında belediyelerde adaletsizlik, liyakatsizlik ve ehliyetsizlik yaşandığı vurgulanmış, AK Parti hükümetinin ekonomi politikalarında başarısız olduğu ve baskı ve iftira kampanyalarıyla süreci yönettiği şeklinde bir haber çerçevesi oluşturulmuştur. Sözcü gazetesi CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu’nun ve Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı’nı kazanan Mansur Yavaş’ın açıklamalarına dayalı olarak AK Parti iktidarını suçlayan bir haber çerçevesi kullanmıştır. Gazetenin yaşanan olumsuzlukların sorumluluğunu AK Parti’ye yüklediği görülmektedir.

31 Mart Mahalli İdareler Seçimleri’ne ilişkin haberlerde tarafların sunumuna bakıldığında iktidar blokunun ve muhalefetin haber metinlerinde temsil edilme biçimine dayanarak haber çerçevelerini oluşturdukları tespit edilmiştir. Gazeteler kendi haber çerçevelerini oluştururken “biz ve onlar” karşıtlığına dayanmışlardır. *Sabah* gazetesi, iktidarı meşru ve doğru olarak sunarken muhalifleri ve iktidara karşı olanları illegal ve sapkın olarak kodlamıştır. Böylece gazeteler kendi haber çerçevelerini oluştururken tarafların sunumunu nasıl yaptıklarına göre farklılaşmaktadır. Ana akım *Sabah* gazetesi hükümeti güçlü, meşru ve doğru konumda gösterirken muhalefeti illegal, marjinal ve sapkın olarak konumlandırarak önemsizleştirmişlerdir. Marjinal olanlar ise değersiz ve önemsizdir (Shoemaker ve Reese, 1996:46).

Gazeteler, haber metinleri aracılığıyla ideolojilerini inşa ederken, tarafların sunumu üzerinden neyin/kimin meşru ve ahlaki, ya da gayri meşru ve gayri ahlaki olduğunu vurgulayarak toplumsal uzlaşa sağlarlar. Hükümet ve onu destekleyenler meşru, muhalifler ise gayri meşru ve marjinal ilan edilerek hükümet olumlu, muhalifler olumsuz değerlerle özdeşleştirilir. Böylece iktidar sahipleri bu mücadelede avantajlı hale gelirler. Buna göre gazeteler ve kullandıkları dil, yansız değildir. Haber dili egemen ideolojinin inşa edildiği ve yeniden üretildiği bir araçtır. Haber metinlerinde kullanılan kelime, cüm-

le, haber başlığı, haber spotları bir bütün olarak incelendiğinde kullanılan argümanlar ve onları destekleyen kanıtlar ve tanıklar aracılığıyla gazetelerin ideolojisi inşa edilir.

6.2.f. Haber Kaynakları

Tablo-10: 1 Nisan 2019 Tarihinde Gazetelerin Mahalli İdareler Seçimine İlişkin Haberlerde Kullandıkları Haber Kaynaklarından Örnekler

GAZETELER	HABER KAYNAKLARI
Sabah	• Başkan Erdoğan, Balkon konuşmasında, “Önümüzdeki dönem değişim dönemi olacak” dedi • MHP lideri Bahçeli, seçim sonuçlarıyla ilgili şunları söyledi: 31 Mart seçimleri zilleti reddetti
Sözcü	• (Mansur) Yavaş, “Ankara’da huzur kazanmıştır”. • Kılıçdaroğlu, “Bizim elimizdeki verilere göre, Ekrem İmamoğlu kazanmış durumda”.

Siyasi parti liderleri ve politikacılar, gazeteler ve gazeteciler için güvenilir ve hazır haber kaynaklarıdır. Siyasiler diğer vatandaşlara göre ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Çünkü açıklama ve demeçleri haber değerine sahiptir. Bu yönüyle siyasiler haberlerin birincil tanımlayıcılarıdır. Bir olay ya da gelişmeyle ilgili görüş beyan eden siyasi lider, açıkladığı konunun ilk tanımlayıcısı haline gelir. Burada bütün muhalif görüşler bu çerçeveye karşıt olarak kurulur. Bu açıklamalara dayanılarak oluşturulan anlam yapılarını değiştirmek çok zordur. Bu açıdan birincil tanımlayıcılar olarak siyasiler oluşturduğu tanımlamalar o konuda kamuoyu tarafından daha sonra yapılacak olan tartışmaları sınırlandırır. Onun için gazetelerin hangi siyasi liderin görüş ve düşüncelerine ve nasıl atıf yaptıkları sorusu önemlidir. Bu aynı zamanda bazı siyasi liderlerin (özellikle muhalefette olanların) görüş ve düşüncelerine yer verilmemesine ve bazı siyasi görüşlerin görmezden gelinmesine neden olur. Çünkü medya profesyonelleri kimlerin açıklamalarına ne şekilde yer verecekleri konusunda seçicidirler. Gazeteler kendi yaklaşımları doğrultusunda hitap ettikleri okuyucu kitlesine uygun bir dille haberleri yazarlar. Bu açıdan haberlerin dili gazetenin ideolojisini yansıtır. Siyasi liderlerin siyasi içerikli konuşmaları haber yapım sürecinde zaman ve para açısından tasarruf sağlar. Ayrıca bu tip haberlerin haber değeri de yüksektir. Toplumun neredeyse tamamını ilgilendirir (Hall, Critcher, vd. 1978: 96).

Sabah gazetesi Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Cumhurbaşkanlığı İttifakı'nın ortağı MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin yanı sıra Alişan, Sezen Aksu, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan Adayı Binali Yıldırım, Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak gibi, seçimlerde AK Parti'yi destekleyen kişilerin görüş ve düşüncelerine yer vermiştir.

Buna karşılık Sözcü gazetesi başta CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu olmak üzere, İyi Parti lideri Meral Akşener, Saadet Partisi lideri Temel Karamollaoğlu, Ankara Büyükşehir Belediye Başkan Adayı Mansur Yavaş, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu olmak üzere muhalif kişilerin görüş ve düşüncelerine yer vererek haberde çerçeveleme yapmışlardır.

Sonuç

Bu makalede Sabah ve Sözcü gazetelerinde 31 Mart 2019 tarihinde gerçekleştirilen Mahalli İdareler seçimlerine ilişkin resmi olmayan sonuçlarına ilişkin haberlerin hangi çerçevelerle sunulduğu içerik analizi tekniği kullanılarak karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Yapılan içerik analizi sonucunda elde edilen bulgulara göre: öncelikle her iki gazetenin de seçim sonuçlarına sayfalarında yoğun bir şekilde yer verdikleri görülmüştür. Her iki gazetenin olaya ilişkin haberlere ayırdıkları alan açısından önemli bir fark vardır. Buna mukabil her iki gazetenin haberleri sunuşunda siyasal tercihlerinin ve ideolojik yönelimlerinin belirleyici olduğu görülmüştür. Bu farklılık haberlerin sunuşundaki çerçevelerde ortaya çıkmaktadır. Sabah gazetesinde yer alan haber hikayelerinin genel tonunda muhalefet partilerine yönelik haberlerin negatif olduğu görülmüştür. Ana akıma mensup olan Sabah gazetesinin seçim sonuçlarına ilişkin haberleri siyasi ve ideolojik eğilimlerine göre çerçevelediği görülmüştür. Buna karşılık Sözcü gazetesinin de iktidarı eleştiren ve muhalefet partilerini destekleyecek tarzda haber çerçeveleri kullandığı tespit edilmiştir. Her iki gazetenin ideolojik farklılıkları kullanılan olumsuz çerçevelerde belirgin hale gelmiştir. Gazeteler muhalif oldukları kesimlerin açıklamalarını sorun olarak çerçeveler. Seçim sonuçları tarihsel ve toplumsal bağlamından koparılarak kullanılan haber kaynaklarının belirledikleri/tanımladıkları ideolojik çerçevelere oturtulmuştur. İktidar partisini destekleyen Sabah gazetesi, verilen editoryal kararlarla haberlerinde muhalefet partilerini olumsuz imajlarla sunmuştur. Bunu da okuyucu açısından yönlendirici/yanıltıcı başlıklar ve içeriklerle gerçekleştirmiştir. Burada eşik bekçileri rutin gazetecilik pratiklerinin ötesinde belirli siyasi ve ideolojik çerçevelerle haberleri sunmuşlardır.

İncelenen her iki gazete, genel olarak Türkiye'nin gündeminde olan Mahalli İdareler seçimlerini kendi ideolojik çerçevelerine göre yansıtmışlardır. Burada ideoloji belli toplumsal, kültürel ve siyasî değerler dizgesi olarak ortaya konulmuştur. Her iki gazete de ağırlıklı olarak 1 Nisan 2019 tarihli sayılarında Mahalli İdareler seçimlerine ilişkin haberler yapmışlardır. Her iki gazetenin olayı haberleştirmesinde farklı ideolojik yönelimleri ile içinde işledikleri sistemin mülkiyet ve iktidar ilişkileri belirleyici olmuştur. Her iki gazetenin haberleri sunuş biçimleri açısından anlamlı farklılıklar bulunduğu görülmüştür. Sabah gazetesinin muhalif partilere, Sözcü gazetesinin iktidar blokunu oluşturan partilere bakışı olumsuzdur. İdeolojik çerçeveler "biz ve onlar" ayrımına ve karşıtlığına dayanmaktadır.

Bu araştırmada, sadece bir konuda ve bir günlük haberlerin incelenmesi, sonuçların genelleştirilmesini sınırlayan en temel etmendir. Çerçevelemedeki değişikliklerin ortaya konulabilmesi için konu, tema ve zaman çeşitliliği gerekmektedir. Buna rağmen, bu inceleme 31 Mart 2019 Mahalli İdareler seçiminin farklı siyasi tercihlere ve ideolojik yönelimlere sahip gazetelerde hangi çerçevelerde sunulduğuna dair somut bilgiler ortaya koymaktadır. Buna göre haber sunumlarında siyasi ve ideolojik çerçevelerin baskın bir eğilim olduğu görülmüştür. Daha nesnel bir yaklaşımla daha doğru bir bağlamda sunulması gereken haberlerin bağlamından koparılarak ideolojik çerçevelerde sunulduğu tespit edilmiştir.

Kaynaklar

- Berelson B. (1952). *Content analysis in communication research* Glencoe: FreePress
- Blumler, J. (1983). "Communication and Democracy: The Crisis Beyond and the Ferment Within". *Journal of Communication* (Ferment in theField). Summer. 166-173.
- Entman, R.M. (1991). Framing U.S. coverage of international news: Contrasts in the narratives of the KAL and Iran airincidents. *Journal of Communication*, 41(4): 6–27.
- Galtung, J and Ruge, M.H. (1965). "Thestructure of foreignnews". *Journal of PeaceResearch*, 1: 64–91.
- Gans, H. J. (1979). *Deciding what's news*. New York: Vintage Books.
- Goffman, E. (1974). *Frame analysis*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press
- Goffman, E. (1974a). *Frame analysis: An Essay on The Organization of Experience..* New York: Harper&Row.
- Hall, S. (1999). "Kültür, Medya ve İdeolojik Etki". *Medya, İktidar, İdeoloji* (içinde). Derleyen ve Çeviren: M. Küçük. Ankara: Ark. 199-243.
- Hall, S. Critcher, C., Jefferson, T., Clarke, J., Roberts, B. (1978). *Policing the Crisis: Mugging, the State, and Law and Order*. London: Red Globe.
- Kellner D. (1995). *Media culture: Cultural studies, identify and politics between the modern and the postmodern*. London Routledge.
- Merrill, J. C. And Odell, S. J. (1983). *Philosophy and journalism*. New York and London: Longman.
- Özer, Ömer (2000). "Haberde Egemen Söylemin Yeniden Üretilmesi". *Kültür ve İletişim (Kİ) Dergisi*. Yaz. 3 (2). Ss.: 75-97.
- Scheufele, D. A. (1999). "Framing as a Theory of Media Effects". *Journal of Communication*. 49 (4): 103-122.
- Shoemaker P., Reese, S. (1996). *Mediating the message: Theories of influences on media content* White Plains: Longman
- Tuchman, G. (1978). *Making news: A study in theconstruction of reality*. NewYork: FreePress.
- Van Dijk, T. A. (1999). "Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları". *Medya, İktidar İdeoloji* (içinde). Derleyen ve Çeviren: Mehmet Küçük. Ankara: Ark. 331-395.
- Van Dijk, T. A. (1988). *News as Discourse*. London: LawranceErlbaum.
- Woollacott, J. (1982). "Message andMeaning". *Culture, Society and the Media*. M. Gurevitch, T. Bennett, J. Curran, J. Woollacott (Eds.). Londonand New York: Methuen.